

LONDON, 21. MAJA 1973.

LETO XXVI. ŠTEV. 407.

KRATKOVIDNOST PA TAKA!

Ob smrti generala Ivana Prezlja - Andreja, o kateri smo zadnjič kratko poročali, je v gotovih političnih krogih emigracije znova čutili tendenco, pozabiti neprijetne odnose, ki so domala ves čas vojne obstajali med politiki in vojaki in ki so v veliki meri tudi doprinesli k našemu porazu. S tem ne rečemo, da bi bil izid revolucije nujno drugačen, če bi bili omenjeni odnosi zdravi. Prezreti namreč ne smemo mednarodnih faktorjev, razvoja v ostalih delih: okupirane Jugoslavije in katastrofalnega početja jugoslovanskih emigrantskih vlad.

Lahko pa rečemo, da bi vsaj moglo biti mnogo manj žrtev na nekomunistični strani, če bi bilo v nekomunističnem vodstvu drugače. Izid revolucije bi gotovo mogel biti blažji ob svojem koncu, če bi v Sloveniji mi sami pravočasno rešili problem komunistične uzurpacije ilegalnega boja. In v tem je vendar jedro vsega vprašanja. Tudi jedro spora med vojaki in politiki: ali bomo šli demokratični Slovenci v ilegalo in na terenu tolkli okupatorja in če treba tudi komunista, ali pa bomo čakali na varnem, češ da še ni čas in se pustili od bistrejšega in kratkoročno manj ego-centričnega nasprotnika izigrati v defenzivo, kolaboracijo, ali celo narodno izdajstvo (tudi tega je bilo nekaj, ne veliko, na nekomunistični strani).

V tej luči je potem treba gledati na odnose med vojaki in politiki. Čeprav so periodično obstajali nekaki medeni tedni med enimi in drugimi tako pod Novakom kot Prezljem, se nista ne prvi ne drugi v celoti mogla podrediti politikom, četudi bi se hotela; in vsaj general Prezelj je za to storil več kot je bilo moč pričakovati od njega. To dokazujejo pismeni predlogi, ki jih je on poslal političnemu Narodnemu odboru, potem ko je o stvari globoko razpravljal z vsem svojim častniškim zborom v ilegali. Narodni odbor na te predloge sploh ni odgovoril.

Poleg diametralno različnega gledanja na nujnost oborožene ilegale, ni bilo mogoče prezreti kralja in njegove vlade, pa tudi ne generala Mihailovića kot vladnega predstavnika v domovini, če smo že stali na političnem stališču kontinuitete kraljevine Jugoslavije. Vladna politika je gotovo zahtevala ilegalo in za njen obstoj tudi oskrbela močna denarna sredstva preko Švice in Vatikana. Ta sredstva so bila v rokah političnih in ne vojaških predstavnikov v Sloveniji.

Mihailović je bil od kralja in vlade pooblaščen postavljati in napredovati regionalne poveljnike in častnike in ti potem svoje podrejene. Od tega noben poveljnik slovenske ilegale ni mogel odstopiti, zlasti še ne, ko si je Narodni odbor samovoljno privzel vlogo suverena, za kar ni imel niti moralnega niti političnega opravičila v danem momentu.

V tej luči je potem tudi treba gledati na Domobranstvo kot ustanovo in kot politiko. Da si je Narodni odbor, ali točneje: Slovenska ljudska stranka hotela z njim ustvariti svojo lastno oboroženo silo, ni prav nobenega dvoma. Toda politično vzeto je bilo to popolnoma zgrešena poteza povezovanja ilegale z legalo, milo rečeno, ker je bilo v zunanjem svetu popolnoma nemogoče Domobranstvo kot tako, čeprav pod spremenjenim imenom, prikazati kot zavezniško vojsko. Zato ima precej osnove mnenje, da so več krivi za Vetrinj politiki kot pa domobranci sami, ki so bili zaradi kratkovidne če že ne slabe politike svojih političnih vodnikov tekom razvoja nujno potisnjeni in celo prisiljeni v kolaboracijo, ko so enkrat politiki zavzeli stališče, da še ni čas...

Ko je potem zadnje mesece pred koncem vojne na pritisk srbskih činiteljev v Sloveniji, za katerimi so stali srbski oboroženi oddelki, le prišlo do nekega ad hoc sporazuma, je bilo že prepozno, ne samo politično ampak tudi že vojaško. Tretji maj, ki je z imenovanjem generala Krenerja za poveljnika Slovenske narodne vojske poslednjič prisolil zaušnico generalu Prezlju, je bil le revolucija v čaši vode in prevzem oblasti od generala Rupnika z Roesennerjevimi blagoslovom tragikomedija, ki je zmagovalnim komunistom prišla prav, več kot prav, nekaj tednov pozneje, ko so pobili cvet nekomunistične vojske.

S tem pa ne mislimo prav nič opravičevati Angležev za domobranksko predajo, čeprav je dejstvo, da je že nekaj časa obstajal sporazum o vračanju kolaborantskih oboroženih sil in kar je imel v mislih dr. Kuhar v svojih radijskih govorih. Četudi so bili Angleži formalno dolžni izpolniti dogovor o predaji, smo imeli v Italiji primer z drugimi kolaborantskimi enotami, kako se je dalo tak dogovor različno tolmačiti. Končno smo Jugoslovani sami v prvi vrsti ustvarili pogoje doma za komunistično zmago in ne Angleži. Te je le mogoče na splošno obtoževati za kratkovidnost in naivnost, pa tudi, da so domobrance naglagali. Da smo se pustili izigrati komunistom, pa je samo naša krivda, v prvi vrsti krivda politične ekipe. Uredništvo

Nova vloga Mitje Ribičiča

DR. CIRIL ŽEBOT

"... je prav v sedanjem političnem trenutku treba Socialistično zvezo močnejše aktivirati... če Socialistična zveza ne bo faktor usklajevanja... na vseh ravneh, (nam) ne bo uspelo samoupravno konstituirati celovito naše socialistične družbe na novih delegatskih osnovah od krajevne skupnosti, od njenih osnovnih celic do federacije." Mitja Ribičič, DELO 1. februarja 1973.

Na seji republiške konference Socialistične zveze Slovenije dne 1. marca so ustoličili Mitjo Ribičiča za novega predsednika te "hrbtenice političnega sistema in opornika samoupravljanja na vseh ravneh" kot je bodoči pomen Socialistične zveze pod njegovim vodstvom napovedal njen novi predsednik.

Mitja Ribičič je poleg Edvarda Kardelja in Sergeja Kraigherja vodilni politični aktivist partijske stare garde v Sloveniji. Ribičiču predsedstvo slovenske Socialistične zveze ni bilo potrebno kot nova legitimacija za podaljšan aktivizem, tudi njegova imenovanja ni moč razlagati kot democijo na stranski tir. Poleg svoje udeležbe pri vodstvu slovenske partije je Ribičič istočasno slovenski član predsedstva Jugo-partije in predsedstva SFRJ. Zakaj so ga torej postavili še za predsednika do- slej malo pomembne Socialistične zveze?

DVE MOŽNOSTI

Možna so razna ugibanja. Eno bi bilo v tem, da bi Ribičiču z vidnejšo bazo v Sloveniji okrepili vpliv v njegovih beograjskih funkcijah. Drugo, ki ni v nasprotju s prvim, pa se nanaša na večjo vlogo, ki naj bi jo po napovedani novi ustavi igrala Socialistična zveza, ko naj bi vse vodstvene strukture v družbenih ustanovah in državnih organih preuredili na "delegatskem" načelu iz "osnovnih celic." V svojem nastopnem govoru, kot kandidat za predsednika Socialistične zveze, je Ribičič poudaril ta drugi vidik: "... Vsa naša ustavna reforma ... ter uvajanje delegatskega odnosa ... zahtevajo ponovno reafirmacijo lika aktivista Socialistične zveze... na terenu ... ki bo moral povezovati različne interese. Če ne bomo dovolj aktivni, lahko pride do najrazličnejših težav pri uvajanju delegatskega sistema." (DELO, 1. februarja str. 4). Bolj preprosto povedano, vodstva Socialistične zveze bodo odgovorna za ustrezno izbiro "delegatov" na vseh stopnjah.

V tej zvezi se Ribičiču odpirata v glavnem dve alternativni. Prva bi bila ta, da bi igral vlogo Cerberusa, ki bi preprečeval, da ne bi iz "osnovnih celic" pošiljali v družbena in državna vodstva partiji nezaželene "delegatke." Tako so v glavnem "kadrovali" doslej, le da bo poslej treba filtrirati večje število ljudi. Druga alternativa je bolj zanimiva, bolj zahtevna, bolj obetajoča, pa zato manj verjetna. Pa najprej o prvi.

VLOGA CERBERUSA

Po izidu in prepovedi moje prve 'Slovehije' (1967) je Mitja Ribičič takole povzel njeno vsebino in pomen: "Te dni je izšla v Celovcu knjiga enega vodilnih belogardističnih organizatorjev in ameriškega agenta dr.

Cirila Žebota, posvečena na smrt obsojenemu Erlichu. V tej knjigi trdi Žebot, da je partija improvizirala OF, ker je hotela izkoristiti svetovno vojno in sovražno okupacijo za povojno stalinizacijo Slovenije, ter da je partijska politika 'zadnje etape' kriva, da ni prišlo do zedinjenja Slovenije. Po Žebotu bi se morala OF spomladi 1945 povzpeti na raven slovenskih zgodovinskih interesov, teoretično sprejemljivo in organizacijsko izvedljivo povezavo vseh takrat obstoječih slovenskih oboroženih sil, tj. partizanske vojske in belogardistov, pred zasedbo ameriške V in angleške VIII armade, ki bi zagotovile zedinjeno Slovenijo. Dosledno zvest svojemu narodnemu izdajstvu v interesu svojih imperijalističnih gospodarjev, od katerih sta po njegovem mnenju odvisna varstvo in gospodarski razvoj malega naroda, vidi Žebot perspektivo za jutrišnjo Slovenijo v samoupravljaljski (!) slovenski skupnosti, v političnem dualizmu - komunistični stranki (!) in Socialistični zvezi delovnega ljudstva Slovenije brez komunistov (kot politični organizaciji verskih množic), v razbitju Jugoslavije in naslonitvi Slovenije na najbolj nazadnjaško imperialistično krilo v svetu." (Podčrtal C. Ž.) /Mitja Ribičič, TEORIJA IN PRAKSA, št. 8-9, avgust 1967, str. 1259.)

Čeprav je bila predlagana zamisel neodvisne Socialistične zveze logična v smislu samoupravnega načela, je za partijo očitno bila anatema. Ali so se bali, da bi v položaju ustavne in dejanske enakopravnosti obeh organizacij Socialistična zveza partijo zasencila? Pomen "predloga" za osamosvojitve Socialistične zveze je bil dramatičirati neresnost preteklih deklaracij o neki samostojni politični vlogi Socialistične zveze, ko je le-ta dejansko služila le kot manipulativni pomožni aparat partije na robih političnega dogajanja. Tej vlogi primerno njen prejšnji predsednik (Janez Vipotnik) ni bil važna politična osebnost. Zato Mitja Ribičič gotovo zdaj ne bi tratil svojega iztekajočega časa in partijskega ugleda s Socialistično zvezo, ko bi šlo le za rutinsko izmenjavo njenega vodstva.

Po Tito - Dolančevem "pismu" in sledečih čistkah republiških vodstev v Srbiji in Sloveniji je staro-partijsko vodstvo znova afirmiralo neposredno vlogo partije v državni politiki in družbenem odločanju; niso pa spremenili statuta partije, po katerem je leta 1952 preimenovana Zveza komunistov postala "le" vodilna ideološka in politična sila razvoja. Ko bi sedaj tudi formalno restavriral administrativno - politično vlogo partije, bi s tem manifestirali povratek v rankovičevo dobo. Tega vsaj zaenkrat

ne morejo ali nočejo storiti; vsaj formalno naj partijski funkcionarji ostanejo za kulisami neposrednega vladanja in upravljanja. Dejanska oblast partijskega vodstva naj bi se "na terenu" uveljavljala transmissijsko prek okrepljenega aparata Socialistične zveze, v višjih družbenih in državnih organih pa prek odle-tega skrbno odbranih "delegatov" iz delovnih organizacij in krajevnih skupnosti. Da bi se obnovljena diktatura partijskega vodstva mogla ohraniti v formalnih okvirih napovedanega "samoupravno-delegatskega" sistema, zato je sedaj potrebno posebno zanesljivo in preizkušeno partijsko vodstvo Socialistične zveze. To naj bi bila nova vloga Ribičiča kot partijskega Cerberusa pri izbiranju "delegatov".

KORAK BLIŽE SAMOUPRAVLJANJU

Druga, manj vredna možnost, ki bi jo partijski prvak Mitja Ribičič mogel uveljaviti, v svojstvu predsednika Socialistične zveze pa bi bila v tem, da bi pod njegovim vodstvom najprej preuredili organizacijsko strukturo Socialistične zveze na delegatskem načelu od krajevnih enot navzgor. Po tej verziji bi osnovno (lokalno) članstvo v Socialistični zvezi bilo enako odprto vsem "neoporečnim" ljudem ne glede na to ali so člani partije ali ne. Lokalne enote bi tajno volile delegate v višje organe Socialistične zveze vse do republiškega vodstva. Taka samoupravno zgrajena Socialistična zveza bi nato služila kot predlagatelj kandidatov za izvolitev (v zadnjih "osnovnih celicah") delegatov v višja združenja in skupščine v smislu pričakovane nove ustave. Člani Zveze komunistov bi v taki odprti Socialistični zvezi in med od nje predlaganimi "delegati" imeli toliko vlogo, kolikor bi se znali uveljaviti s svojim delom in vplivom, ne pa zgolj zato, ker je njih izbiro Socialistični zvezi transmissijsko naročilo partijsko vodstvo.

To je druga, mnogo bolj zahtevna možnost za pomembnejšo Socialistično zvezo pod novim Ribičičevim vodstvom. V tem smislu bi seveda tudi on sam prej ali slej moral svoj položaj kot predsednik Socialistične zveze pri njenih izvoljenih delegatih in vodstvih "zaslužiti" s svojim delom in vplivom.

Moj prvotni "predlog" za neodvisno Socialistično zvezo brez članov partije je povzročil razkrinkanje zgolj transmissijske vloge dosedanje Socialistične zveze. Gornja formulacija sedanje možnosti za bolj samoupravno delovanje Socialistične zveze pa je izpeljana iz uradnih napovedi o predstojećem razdobju "neposrednega in splošnega samoupravljanja vseh delovnih ljudi" na "delegatskem načelu" ter iz Ribičičeve osebne deklaracije o Socialistični zvezi kot "oporniku samoupravljanja na vseh ravneh." Malo pa je verjetno, da bi sedanji režim staropartijske diktature dovolil še tako skromen političen korak v smeri k resničnemu samoupravljanju - tudi, če bi Mitja Ribičič osebno želel zaključiti svojo nezavidljivo politično preteklost na tak konstruktiven način.

V Argentini je umrl general Franc Krenner, bivši poveljnik slovenskih domobrancev. Dočakal je skoro 75 let. Pred kapitulacijo Italije je bil vključen v podtalno organizacijo Mihailovičeve ilegale v Sloveniji.

JUGOSLAVIJA :

Omahujoča avantgarda socialističnega bloka

Pod gornjim naslovom je THE NEW YORK TIMES dne 1. maja objavil naslednji komentar prof. Cirila Zebota :

"Nakopičene gospodarske napake so zameglile bistvo nedavnih sprememb v Jugoslaviji.

"Čistke vodilnih osebnosti v republikah in ponovno uveljavljanje neposredne partijske oblasti so delo Titove "stare garde," ki je bila vzgojena v sovjetskem boljševiškem duhu in slogu. Ko pa sta se leta 1948-49 Stalin in Tito razšla, je bila leta 1950 proglašena nova doktrina jugoslovanskega socializma, ki naj bi garazlikovala od stalinizma pri tem pa ostala marksistično opravičena. To je bila opevana ideologija "delavskega samoupravljanja," ki jo je Marx sublimiral v zaključno utopijo "čistega komunizma."

Ideologi stare garde so se zavedali, da v grobih "socialističnih" razmer Jugoslavije Marksova utopična zasnova ni mogla zaživeti. In tako je za spreminjajočimi se kulisami "samoupravljanja" ostal na delu dobro poznani aparat partijske oblasti. Obsežna dokumentacija v zvezi z odstranitvijo Aleksandra Rankovića leta 1966 ni pustila nobenega dvoma, da "samoupravljanje" ni bilo jedro jugoslovanskega sistema, Nedavne čistke v republikah so nova pričevanja te vrste.

Resnične spremembe so se začele odvijati po odstranitvi Rankovića. Mlajši partijci, ki niso bili obremenjeni z boljševiško preteklostjo partijskih veteranov, so postopoma nasledili položaje moči in vpliva v republikah. V razliki od staropartijskega taktičnega pojmovanja "samoupravljanja" so ti mlajši oblastniki začeli razlagati proglašeno načelo družbenega samoupravljanja kot obveznost do stopnjevanje decentralizacije v skladu s praktičnimi potrebami in možnostmi razvijajočih se razmer v Jugoslaviji.

Ko se je ta liberalnejši razvoj začel utrjevati, so naznačene razlike med "samoupravnimi" formalisti (Stara garda) in reformnimi realisti (mlajša večina) naraščale in se zaostrovale. Kmalu po sprejetju razsrediščevalnih ustavnih dopolnil v poznem poletju 1971 so ta nasprotja postala akutna. Po začetni čistki na Hrvaškem so v letih 1972-73 odstranili tudi liberalne partijske prvake v Srbiji, Sloveniji in drugih republikah.

"V teh reakcionarnih spremembah je samo ena "uganka." Zakaj se je Tito vdal ekstremistični zahtevi za popolno odstranitev reformistov in za ponovno vpostavitve avtoritarnega vladanja Stare garde prav v času, ko so decentralizacijske reforme začele roditi sad? Stara garda je morala prepričati osemdesetletnega voditelja, da bi - z "liberalci" na vrhu - njegov nenadni odhod pomenil konec partijske oblasti.

"Ta črno-bela dialektika nenadnih čistk v Jugoslaviji pa ni upoštevala ključnega dejstva. Ponovno vpostavljeni staropartijski režim je tako brezupnem navzkrižju z bitjem in žitjem dežele, da brez Titove "žive legende" ne bi mogel obdržati svojega centralističnega prijema. Kaj pa potem? Treba je upati, da še ni prepozno, da Tito pripravi bolj obetajoči zaključek svoje vloge začetnika mirnega prehoda iz stalinistične tiranije k družbi, ki bo sama vladala in upravljala."

OB GROBU GENERALA IVANA PREZLJA

"Letošnja Velika noč je moja poslednja. Prihodnje ne bom več dočakal, ..." mi je pisal lansko pomlad general Andrej, ko mi je voščil veselo Aleluju. Letos, 22. aprila zjutraj, na samo velikonočno nedeljo, je v Clevelandu zatisnil oči za vedno, star 78 let.

Svojo vojaško kariero je pokojni Ivan Prezelj pričel že pod Avstrijo in bil na italijanski fronti težko ranjen. V jugoslovansko vojsko je vstopil kot poročnik in se udeležil koroških osvobodilnih bojev kot komandir čete. V borbah je bil ujet. Potem je služboval na različnih mestih, v glavnem izven Slovenije, se vojaško izpopolnjeval v Franciji, bil ataše v Atenah, nakar so ga poklicali v prometni oddelek generalštaba. Neposredno pred razpadom Jugoslavije je kot generalštabni polkovnik poveljeval prometni službi v vrhovnem poveljstvu. Potem je prišla okupacija in z njo njegova koncentracijska taborišča v Italiji.

Zgodaj je bil povezan v podtalnem Mihailovičevem pokretu v Sloveniji. Kot ilegalca sva se prvič srečala poleti 1943. Tedaj mi je bilo zaupano pošiljanje naših ilegalcev na teren v četniške enote, za kar pa smo potrebovali ponarejene propustnice za prehod preko ljubljanskih blokov. Formularje in pečat je oskrbela Slovenska legija. Zaradi politično-vojaških sporov med komandantom Novakom in politiki nam Legija nekega dne ni hotela več izdati propustnic. Sklicevanje na majorja Novaka kot komandanta ni nič zaleglo. Šele ko sem predočil, da fantje čakajo v skrivališču že nekaj dni in da jih lahko Lah odkrijejo in z njimi potem spravijo v nevarnost ostalo ilegalno, mi je bilo rečeno, da bodo propustnice dobavljene, če tako odredi vojni svet. Ta je bil tedaj nekako sporazumno postavljen kot nekaka 'clearing banka' med Novakom in politiki. S to vestjo sem prišel do Novaka v Trdinovi ulici v Ljubljani, ki je potem poslal gospo Krištofovo po polkovnika Prezlja, ki je bil član vojnega sveta. Temu sem pojasnil, za kaj gre in kakšna nevarnost preti, ter dodal, da pač ne moremo razumeti, kaj se gredo v vrhovih, medtem ko na terenu nosimo svoje glave v torbah... Polkovnik Prezelj je razumel položaj in obljubil, da bo ukrenil potrebno.

Potem je kmalu prišla italijanska kapitulacija in z njo snovanje slovenskega domobranstva. Poveljstvo nad tem so menda Nemci sprva ponudili polkovniku Prezlju, ki pa je odklonil, češ da ne more prelomiti vojaške prisege.

S kapitulacijo Italije se je bližal Novakov padeč. V tedanjji zmedji, zlasti po Grčaricah, ko je bila ilegalna vojaška organizacija občutno oslABLJENA, politični del gibanja pa po Turjaku še bolj zmešan, tudi zaradi snujočega se domobranstva, naj bi potem začasno ilegalno poveljstvo, na katerega je bil Novak spričo dogodkov prisiljen pristati, obnovilo organizacijo. Reorganizatorjem je bilo povsem jasno, da je polkovnik Prezelj po položaju in svojem značaju edini mož, ki je v takratnih prilikah

prihajal v poštev za mesto ilegalnega poveljnika. Po kratki epizodi z 'generalom Račićem' in ko ga je general Mihailovič končno formalno imenoval za poveljnika in s kraljevim ukazom povišal v brigadnega generala, si je polkovnik Prezelj privzel ime 'generala Andreja'. Njegov načelnik štaba je postal ppolk. Andrej Glušič, obstajal pa je še vojni svet, v katerem je bil poleg polkovnika Vauhnikla član tudi 'polkovnik' Prezelj. Iz tega je razvidno, da je tedaj zelo malo ljudi vedelo za identiteto generala Andreja (dejansko niti Prezljev prijatelj Vauhnik ni vedel, ker je le ppolk. Glušič vzdrževal zvezo med vojnim svetom in komandantom. Vprašanje je, če je bila takšna konspiracija tedaj potrebna; a če se spomnimo, kaj se je zgodilo Novakovemu pomočniku Lesjaku od strani Glavačevcev, ki so ga ubili, potem se da vsaj razumeti previdnost. Sicer pa tudi to ni trajalo dolgo, ker je končno moralo priti do polnega soočenja med komandantom in politiki.)

General Andrej se v politiko ni vmešaval, a je logično pričakoval vso podporo ilegalnih političnih faktorjev pri obnavljanju ilegalnih oboroženih oddelkov in terenske organizacije, ki je v kratkem času dosegla večje uspehe. Končno so politiki prav za te namene tudi dobili denarna sredstva od jugoslovanske vlade. Prišlo je do sporazuma s politiki, da bodo uredili postopen prehod dela domobrancev v ilegalno, vendar pa do tega nikdar ni prišlo. Usodne aretacije na Vidov dan 1944 so znova ohromile ilegalno organizacijo v mestih, niso pa načele odredov na terenu. Tja se je umaknil gen. Prezelj s svojimi ožjimi sodelavci in končno 1. maja preko Soče zapustil domovino, ko je prišlo do umika pred partizani. Po dveh letih v vojaških taboriščih v Italiji in enem letu v Nemčiji, je emigriral v USA, dobil službo težaka v jeklarni in si v teku desetih let prislužil s trdim delom pokojnino.

Čeprav vojaki na terenu često niso mogli razumeti njegove terenske 'neaktivnosti', ker pač niso slutili, v kakšnem fundamentalno neurejenem političnem položaju se je nahajala vsa nekomunistična fronta, so ga vendar spoštovali, ker je z njimi le delil vse nevarnosti in lepote gozda in ni ostal kje na varnem v mestih ali celo v tujini. Tudi jim ni bilo znano, da je dolgo dobo živel od lastnih prihrankov in ni zase porabil prebite pare od državnega denarja. Tisti, ki smo ga poznali поблиžje, smo vedeli za njegovo dobro srce, cenili smo ga kot poštenjaka in vernega moža, ki je dal nekaj na svojo čast in zvesto sledil idealom, ki si jih je postavil.

Gotovo so deljena mnenja, če je bil zmerni Ivan Prezelj najbolj posrečena oseba za mesto ilegalnega poveljnika v zmešanih vojnih časih. Po Novakovi epizodi in po osnovanju Domobranstva, kamor je vstopilo veliko višjih častnikov, druge osebe ni bilo. Gotovo je bilo dovolj razloga upanju, da bo zmerni in demokratično navdahnjen Prezelj laže vozil s politiki kot pa njegov zaleteli predhodnik. Toda tudi tu je bil general Andrej pripravljen iti samo do gotove logične meje, pa čeprav ga je že to nekajkrat spravljalo v nevarnost, da ga bodo označili za konjunkturista.

Prepričan sem, da bodo nekega dne zanamci, ko bodo poznali vse okoliščine, v katerih je deloval pokojni general Andrej, rekli, da je izpolnil svojo dolžnost kot Slovenec, vojak in kristjan.

D. P.

TRETJA JUGOSLAVIJA

v.

Tretja točka, okrog katere se je vrtela razprava o Ivanovičevi DEMOKRATSKI JUGOSLAVIJI, je sledeča:

"Vsak od štirih narodov Jugoslavije - srbski, hrvatski, slovenski in makedonski - ima pravico na svojo samostojno, nacionalno, suvereno državo. Začetna točka sporazuma med narodi Jugoslavije je priznanje pravice, da se oni izjavijo potom svojih svobodno izvoljenih narodnih poslancev, ali želijo ostati v državni skupnosti Jugoslavije ali pa zahtevajo svoje posebne samostojne države. Osnovni namen skupnosti bi bil očitati suverenost vsakega od štirih narodov Jugoslavije in zagotoviti enakopravnost državljanov posameznikov, nacionalnih kolektivov in vseh držav-članic, kakor tudi vskladitev njihovih interesov v skupnosti. Jugoslavija bi bila zveza štirih suverenih narodov - srbskega, hrvatskega, slovenskega in makedonskega - ki bi ustanovili državno skupnost, sestavljeno od petih držav-članic: Srbije, Slovenije, Hrvatske, Bosne in Hercegovine in Makedonije. Ali bi bila Črna gora posebna država-članica ali pa bi se združila s Srbijo, bi bila stvar narodnih poslancev Srbije in Črne gore, da odločijo-.

Teritorialna razdelitev med državami-članicami skupnosti bi v glavnem odgovaljala sedanji razdelitvi Jugoslavije na narodne republike. Meje med Srbijo in Hrvatsko bi določili poslanci Srbov in Hrvatov, izvoljeni v ustavodajno skupščino, pri čemer bi vzeli v poštev želje srbskega in hrvatskega obmejnega prebivalstva.

Države-članice bi imele po svojem splošnem državnopravnem statusu, po svoji pravici na samoorganiziranost in obsegu svojih pristojnosti državnopravni karakter države".

*

Božidar Vlajić je k temu pripomnil, da meje sedanjih republik Jugoslavije ne predstavljajo v nobenem smislu neko pridobljeno pravico, ki prihaja v poštev ne glede na splošno državnopravno obliko skupnosti odn. v primeru razbitja skupnosti. Enako Vlajić nasprotuje zgodovinskemu pravu in smatra, da pravica do narodne samoodločbe pripada samo živim narodom v gostih naseljih.

Franjo Sekolec meni, da mora skupnost ne le dopuščati identiteto in samobitnost vsakega posameznega naroda, ampak ju mora tudi aktivno braniti in pospeševati v okviru svojih kompetenc. Gornja točka tudi pomeni, pravi Sekolec, da je naloga skupnosti v zunanjepolitičnem oziru braniti koristi jugoslovanskih narodnih manjšin v tujih državah in zagovarjati njihovo pravico do svobodne in neovirane narodne in kulturne rasti ter do moralne in gnotne podpore držav, v katerih živijo.

Kosta St. Pavlović enako meni, da samoodločba pripada prebivalcem in ne pokrajinam, ki so ali še pripadajo - iz enega ali drugega zgodovinskega vzroka - Hrvatski, Makedoniji, Sloveniji ali Srbiji. Pri tem navaja, da medtem ko se v Sloveniji nahaja 95,7% Slovencev in samo 4,3% zunaj njenih sedanjih meja, v Srbiji živi samo 53,6% Srbov, medtem ko so ostali zunaj meja republike Srbije, Za Hrvate pravi, da jih je na Hrvatskem živi 77,8%, a odstotek Makedoncev v Makedoniji se ujema z odstotkom Slovencev v Sloveniji. Pavlović meni, da enako kot bo do Združene Evrope odn. do "Evrope narodov" prišlo potom "Evrope držav," bo tudi do "Jugoslavije narodov" prišlo potom "Jugoslavije držav." Na koncu pa pripominja, da tudi če nek narod izstopi iz Jugoslavije z onimi kraji, v katerih ima večino, to ne pomeni, da se Jugoslavija kot skupna država ostalih narodov ne more obdržati.

Zarko Pecić sprejema sedanje republiške meje, toda dodaja, da te ne morejo veljati, ako bi prišlo do razpada Jugoslavije. Kar se tiče števila suverenih narodov in držav-članic, Pecić meni, da bo to odvisno od rezultata opredelitve volilcev v prehodnem stanju in predno pride do volitev v Konstituinto.

Desimir Tošić pravi, da je prvi predsodek vseh naših separatistov, da ni mogoče ohraniti narod brez nacionalne, suverene in samostojne države, a dejstvo je, da so se narodi - celo Srbi in Hrvati, "a da o Slovincih, ki nikdar niso imeli svoje države, niti ne govorimo" - ohranili dolga stoletja. Drugi predsodek se nanaša na "čistost" jezika, pravi Tošić in pri tem posebno omenja Hrvate in Makedonce, ki da trdijo, da ni naroda brez posebnega jezika. "To je tudi netočno, kajti Irci in Škoti govorijo angleško, pa nihče ne more govoriti o njihovi asimilaciji s strani Angležev. Niti kulturno niso mogli vplivati na Irce," trdi Tošić. On tudi zanika, da imajo bodisi Makedonci bodisi Muslimani praktično možnost za kako samostojno državo. Medtem ko so Muslimani razbiti na posamezne okraje v Bosni in Hercegovini, bi Bolgari, Albanci in Grki kaj hitro napravili konec neki makedonski državi.

Ljubo Sirc se strinja z idejo, da naj meje med Srbijo in Hrvatsko določijo poslanci Srbov in Hrvatov, ker je po njegovem mnenju docela nemoče izvesti referendum tam, kjer Srbi, Hrvati in Muslimani živijo pomešano. To bi samo povzročilo še hujše spore. Sirc tudi ne zanika pravico Srbije in Črne gore, da se združita. Toda opozarja na vtis, ki bi ga taka združitev napravila - "vtis take srbske premoči, da bi položaj v Jugoslaviji postal nestabilen," Sirc znova opozarja Srbe na občutljivost drugih.

Dušan Pleničar ne smatra, da imajo poslanci Srbov in Hrvatov, izvoljeni za Konstituantno, pravico določati meje med Srbijo in Hrvatsko. To je pristojnost srbske narodne skupščine in hrvatskega sabora, pravi Pleničar in dodaja, da bi pri tem bilo težko prezreti skupščinobosne in Hercegovine.

Pravica do samostojne, nacionalne in suverene države, kakor tudi priznanje dejstva da take države obstojajo, - kar je storil tudi komunistični režim z zadnjimi amandmani k zvezni ustavi, - se zdi Pleničarju izhodiščna točka vsake razprave. Vse dalekosežne odločitve nove Jugoslavije, ki kakorkoli zadevajo to izhodiščno točko, potrebujejo zato soglasen pristanek vseh njenih narodnih držav, pa čeprav bi to v praksi pomenilo "veto". To bo posebno važno pri vskladitvi slovenskega "narodnega" državljanstva z jugoslovanskim "zveznim" državljanom. Pleničar meni, da ne bo npr. noben demokratično izvoljeni slovenski državni zbor pristal na neovirano kupovanje slovenske zemlje, počenši recimo v obmejnih predelih, s strani bogatejših Hrvatov ali Srbov. "Kretanje delovne sile je eno, posedovanje slovenskega državljanstva in s tem pravice do lastništva slovenske zemlje, je pa drugo, za slovenski narod sila kočljivo in važno vprašanje". Pri tem ni v vprašanju samo zemlja; je tudi šolstvo na Slovenskem, služenje vojaškega roka, čuvanje državnih meja, carinska služba itd. "Kar zadeva Slovence, se mora o tem odločiti v slovenskem državnem zboru v Ljubljani in ne v Beogradu ali recimo v Jajcu; odnosno, na to bo moral pristati slovenski državni zbor, če bi osrednji parlament hotel sprovesti kaj takega na vsem ozemlju Jugoslavije," zaključuje Pleničar.

Negovan Rajič pravi, da bi odločitev narodnih predstavnikov nekega naroda za Jugoslavijo zmanjšala vpliv ekstremnih nacionalnih skupin - zlasti pri Hrvatih in Srbih - ki prikazujejo sebe kot izključne predstavnike hrvatskega odn. srbskega naroda. V primeru pa, da se nek narod potom svojih demokratično izvoljenih predstavnikov odloči za izstop iz Jugoslavije, bo moralo priti do pogajanj za rešitev številnih in kompliciranih problemov, ki bodo nastali kot posledica prekinitve institucionalnih, ekonomskih, kulturnih in demografskih vezi.

Alojzij Zupan enako kot Pleničar meni, da razmejitev med Srbijo in Hrvatsko ni stvar poslancev izvoljenih za Konstituantno ampak stvar predstavnikov držav-članic Srbije in Hrvatske ter Bosne in Hercegovine. Zupan tudi meni, da ti poslanci niso kompetentni, da odločajo ali bo nek narod ostal v državni skupnosti Jugoslavije ali ne. O tem naj se izjavijo ustavodajne skupščine držav-članic.

Nenad Petrović znova poudarja, da če gre za izvajanje narodov za ali proti Jugoslaviji, to je samoodločbo, potem morajo o tem odločiti tudi Srbi, ki živijo v Bosni in Hercegovini in Hrvatski in Hrvat, ki živijo v Bosni in Hercegovini. Petrović smatra, da bi bilo nasmiselno dati pravico do samoodločbe pokrajinam. Pri tem opozarja na pogosto premikanje

prebivalstva na Balkanu in daje primer Male Azije, ki je bila nekoč grška, sedaj pa je docela turška.

*

Četrta točka v razpravi se je nanašala na funkcijo enodomne ustavodajne skupščine, izvoljene istega dne od vseh polnoletnih državljanov skupnosti obeh spolov. Po Ivanovičevi zamisli bi poslanci vseh štirih suverenih narodov (Srbov, Hrvatov, Slovencev in Makedoncev) najpreje odločili, ali njihovi narodi ostanejo v skupnosti ali ne (Muslimani te pravice ne bi imeli, ker niso suveren narod). Potem bi sprejeli prvo ustavo skupnosti, katera bi med drugim predvidevala tudi organe in postopek za njeno revizijo in za event. vršitev pravice do samoodločbe tudi potem, ko je ustava že v veljavi. Ustava bi tudi predvidevala, ali bi pri reviziji sodelovali tudi parlamenti držav-članic (potom ratifikacije predlagane revizije) ali ne.

Božidar Vlajić meni, da gre Ivanovičev predlog o stalni vršitvi pravice do samoodločbe dosti dlje kot katerakoli ustava na Vzhodu ali na Zahodu. V skladu z danimi ustavnopravnimi predpisi bi lahko vsak od suverenih narodov Jugoslavije ponovno postavil vprašanje svojega izstopa iz skupnosti. Tak liberalizem seveda ustvarja vtis, pravi Vlajić, da je bila skupnost ustvarjena "na otkaz", toda potrebno je imeti v mislih, da je sedanje nezaupanje med suverenimi narodi Jugoslavije tako veliko, da so potrebne mere, ki bodo po svoji liberalnosti vsaj do neke mere vrnilo vzajemno zaupanje. Po drugi strani pa je jasno, da bi bil postopek za izstop iz skupnosti precej komplicirana stvar, ki bi zahtevala resno pripravo. Politične sile, ki bi se postopile tega dalekosežnega zgodovinskega akta, bi morale zato dobro premisliti, predno bi nase sprejele odgovornost zanj, zaključuje Vlajić.

Ilija Jukić se strinja s tem predlogom, meni pa, da bi lahko izpustili zadnji stavek, ki pravi da naj bi ustava predvidela, ali pri reviziji ustave sodelujejo tudi parlamenti držav-članic ali ne.

Franjo Sekolec pravi, da bi postopek za ponovno uveljavitev pravice do narodne samoodločbe mogel dejansko, v praksi, pomeniti omejitve te pravice, ker bi bil nujno dolgotrajen, pa bi predstavniki naroda, ki bi se hotel umakniti iz skupnosti, zamudili ugodni trenutek za tak korak.

Kosta Pavlović meni, da ni pravično, da bi hrvatski in srbski narod že kar vnaprej delili na dve državi-članici: Hrvatsko in Bosno odn. Srbijo in Bosno, srbski narod celo na tri; Srbijo, Bosno in Črno goro. To seveda ne pomeni, pravi Pavlović, da ne bi v okviru Srbije Črna gora mogla dobiti autonomijo, ako bi večina Črnogorcev to zahtevala, enako kot bi tako autonomijo recimo lahko dobila Dalmacija ali Istra v okviru Hrvatske.

Desimir Tošić pravi, da bi Muslimani, ki nimajo pravico do samoodločbe, vseeno morali imeti pravico, da na nek način sodelujejo pri ustvarjanju ustave Skupnosti.

Ljubo Sirc, enako zaskrbljen za Muslimane, pravi, da v nekem smislu predstavlja to preizkus dobre volje med jugoslovanskimi narodi. Ako Srbi in Hrvati smatrajo, da ni treba razgovarjati z Muslimani, ko gre za vprašanje razmêjitve med njimi, kar vsekakor vključuje tudi vprašanje obstanka Bosne in Hercegovine, potem je mogoče samo zaključiti, da Srbi in Hrvati nimajo dovolj dobre volje drug do drugega, da bi predlagali sprejemljive rešitve za medsebojne probleme. Na žalost, Ivanovičev načrt ne kaže v tem pogledu mnogo razumevanja in se opira na formalnosti, zaključuje Sirc.

Dušan Pleničar se ne strinja s tako sestavljeno ustavodajno skupščino. Narodne države že obstajajo sedaj in je zato po njegovem mišljenju logično, da morajo Konstituanto sestavljati delegacije narodnih (-republiških?) parlamentov, vključno delegacija parlamenta Bosne in Hercegovine. Ravno ta zadnja utegne vplivati pomirjevalno, pravi Pleničar. "Poldruga milijona muslimanov, ali kolikor jih pač že je, vendar ne morete enostavno ignorirati. Tudi se bo končno samo v Sarajevu odločilo, in ne v Beogradu ali Zagrebu, ali hočejo Bosanci svojo državo (BiH) ali pa se hočejo deliti med Hrvatsko in Srbijo." Pleničar enako kot Vlačić smatra, da mora biti postopek za izstop iz Skupnosti dovolj kompliciran, da bi se mogli izogniti vsaki pre nagljenosti; ker bi izstop ene same države lahko vitalno ogrozil nekatere druge ali celo vse ostale.

Alojzij Zupan postavlja vprašanje, na kaki politični platformi bodo kandidati za poslance v Konstituanto vodili svojo volilno kampanjo odn. ali bodo volilci volili svoje poslance brez vsake politične platforme, brez vsakega izrecnega mandata - bodisi za vključitev v jugoslovansko skupnost bodisi za izločitev iz nje. Drugo vprašanje je tudi, kdo postavlja kandidate za te poslance? Ali bodo obstajale nacionalne stranke po narodih in narodnostih ali pa bomo uvedli korporativen sistem? Ker je "prehodno stanje" zasnovano na obstoječem pravnem, socialnem in gospodarskem sistemu, bi volitev poslancev preko glave institucij, ki bodo obstajale v posameznih državah-članicah komunistične Jugoslavije, dejansko zanikalo načelo evoliucijskega načina spremembe režima. Zupanu se zdi, da je edina evoliucijska pot ta, da se na podlagi obstoječega stanja izvedejo najprej svobodne volitve po obstoječih državah-članicah, da dobimo svobodno izvoljene republiške parlamente, ki bodo odločili ali so za skupno državno zvezo ali za izločitev iz nje. Z ozirom na to, bo morala biti tudi politična platforma kandidatov za poslance republiških skupščin že za časa volilne kampanje jasna: ali so za ali proti vključitvi v jugoslovansko skupnost.

Zupanu se tudi ne zdi možno, da bi skupnost mogla obstati, ako bi se taka država-članica kot je Hrvatska, ki se nahaja v samem centru predvidene skupnosti, odločila za izstop. Do tega po njegovem mnenju ne bo nujno prišlo, ako bo nova skupnost grajena že od samega početka na podlagi dogovora med državami-članicami, to je med njihovimi izvoljenimi zastopniki.

Policentrizem ali nova prestolnica

Peta točka "okrogle mize" poudarja načelo razporeditve sedežev glavnih organov in ustanov Skupnosti po državah-članicah. Ti organi in ustanove so: predsedstvo in vlada Skupnosti, parlament Skupnosti in ustavno sodišče Skupnosti ter Narodna banka, devizno nadzorstvo, urad za gospodarske odnose s tujimi državami in ustanovami, glavno nadzorstvo in vojaško poveljstvo.

V načelu so se vsi sodelavci v razpravi strinjali s tem stališčem. Obenem pa so nekateri stavili nekaj bistvenih pripomb.

Božidar Vlačić opozarja, da bi dogmatska krutost pri sprovedbi tega načela lahko onemogočila neobhodno efektivno sodelovanje med organi federacije in s tem škodovala uspešnemu izpolnjevanju pristojnosti, ki bi jih ustava dala federaciji.

Franjo Sekolec pravi, da bi zgraditev nove prestolice nekje v centru države ne bila neposredno koristna in ugodna za vse jugoslovanske narode, naložila pa bi jim dodatno breme velikih stroškov, ki bi za zgraditev bili potrebni.

Žarko Pečić enako opozarja na stroške razporeditve in dodatne davke, ki bodo baje potrebni v ta namen. Boji se, da bi zvišanje davčnih obveznosti povzročilo pri davkoplačevalcih nazadovoljstvo napram Skupnosti.

Vane Ivanovič pripominja, da gre tu za en način vzpostavitve policentrične federacije - ki je v našem primeru potrebna - a da so nedvomno možne alternative.

Desimir Tošić meni, da morata biti predsedstvo vlade in parlament Skupnosti v istem kraju. Isto velja po njegovem mnenju za Narodno banko, devizno nadzorstvo in urad za zunanje gospodarske odnose. Pač pa poudarja, da je najbolj važno to, da se sedež ustanov in organov Skupnosti ne ujema s sedežem organov in ustanov neke druge države-članice. Vprašanje je, seveda, bolj politično-psihološko kot pa vprašanje enakopravnosti.

Dušan Pleničar komentira vprašanje stroškov in pravi, da je policentrizem počasen, toda na krajšo dobo cenejši od nove prestolice, ki bi sicer bila najboljša rešitev. Kompromis se mu zdi praktičen: začeti s policentrizmom, dokler ne bo zgrajena (odn. adaptirana) nova prestolnica, ki pa ne sme biti nobeno glavno mesto kake države-članice. Dr. Žebot je sugeriral, da je sedanja centralna poslopja v Beogradu moč ponuditi v najem raznim mednarodnim organizacijam, iz česar bi bilo moč kriti del stroškov za adaptacijo kakega mesta za novo politično središče Jugoslavije.

Alojzij Zupan meni, da bi pomešanje narodnosti v teh zveznih ustanovah po raznih krajih Jugoslavije pripomoglo k večjemu spoznavanju drug drugega, dasi bi prišlo do očitivnih težav v družinah članov teh ustanov, v kolikor bi šlo za šolanje njihovih otrok v lokalnih šolah - in v jezikovnem pogledu. (Bo sledilo)

DOPIS

Visokošolski študiji v Ljubljani začenjajo leta 1595, ko so jezuitje začeli s predavanji teologije in filozofije kot osnovnima vedama. Ti študiji so trajali redno vse do časov francoske zasedbe v prvi polovici prejšnjega stoletja, potem pa so bili dokončno preneseni v Gradec.

V mednarodnem seznamu univerz je letnica 1595 zabeležena kot ustanovitev ljubljanske univerze. Prof. Jevnikar navaja v tržaški MLADIKI, da so bili od samega začetka podeljevani v Ljubljani tudi doktorati, ki so zabeleženi v jezuitskem registru, shranjenem menda v Belgiji. Tako je torej trdno dejstvo, da se lahko slovenski narod ponaša s 375 - letnico univerzitetnega študija oziroma univerze. In dejstvo, da je bil ta študij prekinjen približno 100 let (ali tudi manj) do ponovne ustanovitve leta 1920, njegovega pomena očitvidno ne zmanjša, vsaj ne po svetovnih merilih.

Nekaj drugega so seveda slovenska, pravzaprav jugoslovanska merila in pričujoče politično stanje danes. Leta 1970 niso šli praznovati tristo petinsedemdesete, marveč 50 - letnico (?) slovenske univerze. Za tako samoponižanje lahko domnevamo več nagibov. Eden od njih bi lahko bila znana ignoranca krojilcev slovenske zgodovine, ki se dosledno opirajo na zgodovinsko ozkost, ki so nam jo skovali v ranjki Avstriji Nemci. Drugi bi utegnili biti nečimernost komunističnih in malomeščanskih mogotcev v Ljubljani, ki bi hoteli podariti svojo veljavo z osebno prisotnostjo ob ponovni ustanovitvi leta 1920. (Po tej logiki bi bila tragikomedija popolna, in nič čudnega ne bi bilo, ako bi se praznovala 25 - letnica, češ da je šele v socializmu in komunizmu univerza dobila svoje pravo poslanstvo.)

Sramota ob taki komediji postane toliko večja, če vemo, kako je proslava sama potekala. Niso namreč povabili nekaterih osebnosti, ki imajo osebne zasluge pri ponovnem startu univerze leta 1920, med temi najbolj znani in mednarodno priznani dr. Leonid Pitamic (1971), pisec dela "Država," prevedene v mnoge jezike, častni član in doktor mnogih znanstvenih ustanov in univerz. Trdijo, da je sam Edvard Kardelj zagrozil, da njega ne bo, ako bo Pitamic tam. Verjetno tvorec tako slabo uspelega samoupravnega socializma in jugoposkusa ni mogel prenesti prisotnosti mednarodno ugledne osebnosti iste stroke.

Prav ti dogodki nam dokazujejo, kako brez najmanjšega čuta za dostojnost, dostojanstvo in narodno čast je vladajoča garnitura Slovenije oziroma Jugoslavije, tudi kadar gre za mednarodni ugled, za čuvanje dostojnosti narodnih ustanov kot je univerza.

Kar se je na tej proslavi odigralo, je samo površinsko dejanje, toda nevarno prav zato, ker jemlje slovenskemu narodu narodni in mednarodni ugled. Vendar je pojav bil le enkratni. Nekaj tragičnega pa se nam

odkrije, kadar poskušamo pogledati za kulise te čudno slovenske univerze. Socialistične, jugoslovanske in ljubljanske bolezni kot špekulacija, korupcija, izpodnašanje itd. ji niso prizanesle, posegle so v njeno sestavo in poslovanje in hudo zbile raven uspešnosti in kakovosti pouka.

Znano je, da univerza nima mednarodno priznanih osebnosti. Take se morajo posloviti, ker po čutu dostojnosti niso kos spletkarjenju, kateremu bi morali posvetiti dobršen del svojih moči, ako bi se hoteli obdržati. Tako jih spodrivajo po partijski liniji včasih, za univerzitetno raven naravnost šušmarji. Najbolj razvpit je primer prof. Slodnjaka, ki se je moral posloviti, a je bil takoj sprejet v Frankfurtu.

PRODAJANJE DIPLOM

Najbolj so prizadete humanistične vede in gospodarstvo. Boljše je na tehničnih oddelkih in na medicini, kjer je veda koncentrirana pretežno tudi na prakso (in bi lahko šušmarji koga zastрупili). Raven psihologije npr. pa je padla tako nizko, da so honorarno nastavili znanega strokovnjaka duhovnika Trstenjaka, dozdej dosledno ignoriranega, ki naj bi jim poslej reševal čast.

Na univerzi se dogajajo tudi primeri kriminala. Pred nekaj leti je izbruhnila afera zaradi prodajanja študentskih diplomskih del na arhitekturi. Pojavi so bili tudi na strojni in drugih fakultetah. Profesor pokliče npr. kakšen dan pred zagovorom diplome študenta na razgovor in ga prijazno povpraša, ali se odpove pravicam do svoje naloge. Študent seveda v negotovosti in strahu da svoj pristanek in podpis, raje kot da bi bil zavržen in bi izgubil mesece ali leto. Poskuse da bi s takimi malverzacijami študentje obračunali v študentskih listih so seveda preprečili. Za same malverzacije se ne ve. Nihče pa se ni vprašal, kot je ob podobnih ljubljanskih korupcijah že navada, koliko mladih ljudi je ob vsem tem izgubilo vero v obstoj poštenosti in dostojanstva, v to, da ob žalostnem poglavju slovenskih razmer vsaj akademska raven še obstaja neprizadeta. Ako akademstvo nima več časti, je tudi v slovenskem narodu nekaj zrušenega, še manj kdo verjame potem v jugoslovanstvo in socializem oziroma v samoupravljanje. Toda do tega spoznanja, kot se vidi, vladajoča garnitura po lastni razgledanosti očitvidno ne zmore.

Kjer ni čuta in duha, je tudi misel popačena. Ako se sedaj posvetimo slovenskemu izrazu na tej univerzi, odkrijemo vrsto hipotek. Od že omenjenih dejstev, ki so nam jih skovali Nemci, zasledimo usedline grško-latinske vzgoje s klasične gimnazije, ki je sicer dobro naučila dijake (in kasnejše profesorje) govoriti in pisati ter z govorniškimi dejstvi razpravljati, toda prav malo slovensko misliti in nič čutiti. Za te generacije slovenski čas in prostor ne obstaja. So kozmopoliti. Na profesorski ravni postane klasična vzgoja pojmovanje o "znanstvenem izrazu", le-temu pa se prav lepo prilaga marksistično "znanstvenoznanstveno" prepričanje. Tako se na univerzi namesto slovensko, predava "znanstveno", in ta znanstvenost ni v vsebini ampak pretežno v iskanju

visoko donečih fraz, ki naj bi zadevi dali visoki znanstveni mik. Za to slepljivo visoko znanstveno ravniško - kuliso, ki naj slepi javnost, se odigrava igra "znanstvenega" žargona: povprečne strokovnosti se lahko naučijo tudi nestrokovnjaki, ki lahko zasedejo profesorska mesta in predavajo - ter so poslušni partiji. Torej zanesljivi, česar ni vedno mogoče pričakovati od strokovnjakov, ki imajo poleg poslušnosti še drugi adut za mesto - strokovnost.

STAGNACIJA

Ljubljanska univerza danes več ne ustvarja. Zdi se, da niti zavesti, da univerza mora ustvarjati, ni več. Ona sedaj samo še posnema, kopira. Od tod zato tako podarjanje znanja tujih jezikov. Ostaja seveda pri tujih jezikih, slovenske ustvarjalnosti pa ni več. V naglici pripravljena predavanja so včasih komaj razumljiva, zlasti novincem, ki ne obvladajo znanstvene "latovščine". Skripta in učbeniki so skoraj dobesedno prevedeni, največ po ameriških virih, ne da bi jim dali slovensko miselno obliko in zato olajšali študij slovenskemu študentu. Za vse to se zdi, da ni časa. Ako kdo stavi kak prigovor, potem je tu zmeraj izgovor, da primanjkuje denarja. Zares, kot da bi bil kriv denar, ako kvaliteta ni kvaliteta, ako v svetu odločujoči krogi ljubljanske univerze in zraven še Slovenije in slovenskega naroda ne poznajo in si za slovensko pripadnostjo in izobrazbo tudi ničesar ne predstavljajo.

Kako univerza opravlja nalogo slovenskega izobraževanja, je še posebej tragično. Velika večina študentov, zlasti tehničnih smeri, nima najmanjše predstave o slovenstvu ne kot o kulturni ne kot zgodovinski kategoriji, da ne govorim o narodnostni ali družbeni. Zamejski deli, ki bi morali biti prav tukaj predmet posebne skrbi in seznanjanja izobraženstva z njihovim položajem, se niti ne omenjajo. Lahko bi vsaj prirejali predavanja o zamejstvu, njega kulturi, gospodarstvu in narodnostni značilnosti. Ničesar. Tako ostaja obzorje povprečnih slovenskih tehnikov in inženirjev pri kupovanju pornografskih revij tipa "Adam in Eva", ki se v Jugoslaviji naglo širijo. Vprašanje je le, kaj vse je že združljivo z (jugo)socializmom.

PISMA UREDNIKU

'ŠALOBARDE IN ŠOVINISTI'

Uredniku Klica Triglava.

V svojem pismu uredniku (KT 406) g. Peter Urbanec s protestom proti uvodniku "Slovenci, ne bodite šalobarde," samo dokazuje, da sploh ne razume, v čem je bistvo vprašanja. Kaj poslušajo Slovenci v ljubljanski operi, je seveda čisto nekaj drugega, kot pa, kako se predstavijo tuji javnosti. Slovenstvo ni v ničemer prizadeto, če daje ljubljanska Opera "Era s onoga sveta", "Ohridsko legendo" ali pa šumadinska kola. Celotna turneja Akademskega pevskega zbora pa je bila popolen fiasco v pogledu afirmacije slovenstva v Ameriki. Celo v samem Washingtonu, v Kenedijevem centru, ki hitro

postaja središče ameriškega kulturnega življenja in ki je celo po pisanju ljubljanskega časopisja pomenil vrhunec te turneje, ni ves večer nastopanja "Ljubljanskih pevcev in plesalcev" padla beseda - Slovenec, ali Slovenija! To ne pomeni, da bi moralo biti washingtonski javnosti dopovedano, da so Slovenci nakaj ločenega, posebnega, ali celo "boljšega," toda lahko bi ji vsaj z besedo, če ne z nastopom, dopovedali, da gre za Slovence, pripadnike enega od jugoslovanskih narodov. Navsezadnje, če nas zaradi tega opuščanja ne bo konec, kot trdi g. Urbanec, čemu pa imamo potem "Ljudsko republiko Slovenijo"?

Po izjavah samih pripadnikov obeh ljubljanskih skupin, je bil program njihovega nastopanja po Ameriki "diktiran" od impresarija, direktorja agencije Sherman Pitluck iz New Yorka. To je prav verjetno, toda odgovorni dejavniki v Ljubljani, bi morali poskrbeti, da bi bil program spremenjen, ali pa naj bi skupini ostali doma. Pitluck je navedel kot vzrok potrebe po "jugoslovanskem" programu, večjo "komercialno zmogljivost." Da je mož ljubljanske študente do kraja izrabil, dokazujejo njihove izjave o napornem potovanju, saj so drveli iz enega konca Amerike na drugega, pa tudi doslej zamolčano dejstvo, kako so sploh prišli v Ameriko. Potovali so z "Islandsko letalsko linijo," ki je najcenejša in so si pot preko Atlantika plačali z dvema nastopoma v Rejkjaviku. Ko pa so nato prispeli na letališče, da odpotujejo v Chicago, odnosno v New York, se je pokazalo, da v letalu ni rezerviranih dovolj sedežev za vse nastopajoče! Pomagali so si s tem, da so na samem letališču priredili impromptu koncert in za "plačilo" pregovorilizadostno število potnikov, da so svoj odhod odložili in tako omogočili celotni ljubljanski skupini odlet v New York in s tem tudi koncert v Chicagu, ki bi sicer moral biti odpovedan.

Seveda je treba dati priznanje slovenski iznajdljivosti in za same fante in dekleta, je bila epizoda v Rejkjaviku, najbrž samo en "hec" več, kljub temu je jasno, da gre za resno pomankljivost v organizaciji.

In slednjič, nerazumljivo se mi zdi, kako naj bi - po mnenju g. Urbanca - ljubljanski študentje, to je Slovenci, vršili svojo "posredovalno" nalogo v srbsko - hrvaškem sporu, s tem, da bodo po Ameriki nastopali s srbskimi in hrvatskimi pesmimi in plesi! Odnosi do južnih bratov pa, ki tako skrbijo g. Urbanca, bodo iskreni, aktivni in produktivni samo, če bomo Slovenci v Jugoslaviji - in izven nje! - Slovenci, ne pa Šalobarde! Dušan Kogovšek

'ČE SE BIJEM Z UMAZANCEM'

Uredniku Klica Triglava.

Anton Slodnjak v 'Prešernovem življenju', ki ga je izdala Mladinska knjiga v Ljubljani leta 1964, piše na strani 139, da je "Hoc scio pro certo..." Prešernov nemški sonet. V opombah Slodnjak pojasnjuje, da mu je dal naslov "Kopitar s citatom 'nesnažnega' latinskega distiha Leona Mediaevusa' s katerim je bil zaključil pamflet zoper Čopa." Kaže torej, da imata dr. Sirc in g. Kogovšek oba prav, a prvi ima bolj prav kot drugi.

Š. Tomažič

KULTURA IN OMIKA

Sredi aprila je Slovenska Akademija znanosti in umetnosti imela redno skupščino. Po poročilu tajnika, akademika G. Kušēja, je konec leta 1972 SAZU štela dva častna člana, 34 rednih, 18 dopisnih in 28 zunanjih dopisnih članov. Ob koncu seje je skupščina izvolila tri nove dopisne člane: dr. Stanka Grafenauerja, dr. Mirka Dejanovića, rednega člana JAZU v Zagrebu in dr. Miodraga Ibrovca, rednega člana SANU v Beogradu, zadnja dva kot redna člana izven delovnega sestava.

Sovretova nagrada za leto 1972 za najboljši prevod je bila dodeljena prof. Andreju Capudru za njegov prevod Dantejeve Božanske komedije. Delo je izdala založba Obzorja v Mariboru. Nagrado je izročil dr. Franjo Smerdu, predsednik Društva književnih prevajalcev Slovenije.

Kot deveto knjigo svoje zbirke Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen je muenchenski dr. dr. Rudolf Trofenik izdal faksimile prve izdaje knjige M. Pohlina Tu malu besedišhe treh jezikov, ki je izšla leta 1781. To klasično delo slovenskega jezikoslovja je ponatisnjeno po izvodu iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Slovenske besede na 320 straneh spremlja nemški in latinski prevod teh besed. Dr. Trofenik izdaja tudi zbirko Litterae slovenicae, v kateri je doslej izšlo že šest zvezkov.

Ob 50-letnici smrti Maksa Pleteršnika namerava Cankarjeva založba izdati v reproduciranem ponatisu njegov znani Slovensko - nemški slovar. Toda slovar bo izdala založba samo, če se bo poprej prijavilo zadostno število prednaročnikov, ki bodo do izida slovarja letošnjo jesen poravnali celotno subskripcijsko ceno. Slovar je bil izdan v dveh debelih knjigah konec preteklega stoletja, toda pripravljali se je blizu sto let, še od časov Zoisa in Valentina Vodnika. Ustrezno spremno študijo za novo izdajo slovarja bo pripravil univ. prof. Rudolf Kolarič.

Slovenski založniki so predlagali, naj bi Kulturna skupnost Slovenije v bodoče krila vse izdatke za nekatere knjige namesto da podpira več knjig z manjšimi vsotami. S tem bi bile vsaj nekatere knjige za kupce cenejše.

Predsedstvo republiške konference zvezne mladine Slovenije je na svoji zadnji seji potrdilo uredništvo revije PROBLEMI za leto 1973. S tem se je končala skoraj šestmesečna kriza, ki se je začela, ko je predsedstvo RK ZMS zaradi takozvane "erotične" številke časopisa razrešilo uredništvo literarnega dela revije.

Sedemdesetletnico je dočakal pesnik, prevajalec, kritik in esejist France Vodnik, brat pokojnega pesnika Antona Vodnika.

Drama Slovenskega narodnega gledališča iz Maribora je pred kratkim gostovala štiri dni med Slovenci v Porabju. Predstavila jim je Linhartovega "Matička" in Goljevega "Jurčka". Predstave je dala v Spodnjem in Gornjem Seniku ter v Monostru.

V počastitev obletnici kmečkih puntov so v ljubljanski operi uprizorili opero "Matija Gubec", delo Rista Savina. Naslovno vlogo Matije Gubca je pel basist Danilo Merlak.

70-letnico je dočakal Ciril Debevec. Kot dramski režiser med dvema vojnama je Debevec skupaj z Osipom Šestom, Bratkom Kreftom, Bojanom Stupico in tedanjimi igralci predstavljal generacijo, ki je pomenila, morda nekoliko nostalgično, zlato dobo ljubljanske drame. Leta 1939 se je Debevec preselil v Opero kot njen prvi šef - režiser. Zrežiral je nad 50 opernih del.

V Brnu na Češkem je dočakal 80-letnico znani glasbeni pedagog profesor Jan Šlais. V Ljubljano je prišel leta 1921 po prvi svetovni vojni. Tam je ostal 25 let, najprej na državnem konservatoriju, potem pa kot profesor na akademiji za glasbo. Cela povojna plejada violinskih umetnikov in pedagogov je šla skozi njegove roke.

RTV Ljubljana je proizvodnji kaset pridružila še proizvodnjo gramofonskih plošč. Proizvodnja kaset in plošč omogoča boljše izkoriščanje delovnih kapacitet in je smotno dopolnjevanje radijskega programa. RTV Ljubljana sedaj pripravlja obsežen izobraževalni spored za kasetno proizvodnjo. Tu mislim zlasti na serijo kaset za jezikovni pouk v slovenskem, hrvaškem in srbskem jezikovnem območju. Pred izidom je tudi komplet kaset za pouk slovenščine, namenjen hrvaškemu in srbskemu jezikovnemu območju. Obsegal bo štiri kasete in priložnik, za širše potrebe pa bo dodan še štirijezični (nemško - italijansko - francosko - slovenski) slovarček. Učni program je pripravila Delavska univerza v Ljubljani.

Najbolj znana božjepotna cerkev na Slovenskem, Brezje, je bila oropana. Ukradli so monštranco iz preteklega stoletja, dragoceno umetniško delo, in ciborij, kar cenijo na 180.000 din. Iz znane Marijine podobe je zginila tudi krona, toda tu ni šlo za originalno podobo in krono, katero so prejšnji večer zamenjali s kopijo, ker so original potrebovali drugod.

Slovenski duhovniški zavod SLOVENIK v Rimu bodo blagoslovi 9. in 10. junija letos. Za to priliko bo veliko slovensko romanje v Rim ob prisotnosti vseh slovenskih škofov, s posebnim sprejemom pri papežu Pavlu.

Pri Slovenski kulturni akciji je izšla "Moja rast" Ivana Dolenca v spomin tisočletnice Škofje Loke. Knjiga obsega 250 strani in je bogato ilustrirana. (\$2.50 oz. \$3)

V Argentini je dočakal 70 let dr. Tine Debeljak, znani slovenski kulturnik in predsednik Kulturne akcije.

SPECTATOR

Od meseca do meseca

TITO V ŽELEZNIKU

Konec marca in v začetku aprila je Tito spet nekajkrat "šel med ljudi", se pravi, obiskoval je tovarne, poslušal hvalne govore voditeljev, postavil nekaj kraljevskih vprašanj in končno tudi sam katero povedal. 29. marca je obiskal strojno tovarno Ivo Lola Ribar v Železniku in delavcem povedal, da so prejšnji dan razpravljali v izvršnem biroju predsedstva ZKJ o "anomalijah", pri čemer mislijo na poneverbe in goljufije. "Tega je namreč veliko. Človek se kar čudi, ko bere, v kakšnih okoliščinah se vse to godi." Gre za debele milijarde. Take stvari "morajo zbsti v oči vsakega človeka, delavca." K temu je privedlo predvsem to, da so "nekateri našli veliko lukenj v naših zakonih. Drugič pa je bilo kaznovanje kriminala v preteklosti tako milo, da to že ni bilo ničemer podobno." Kdor je poneveril 50 ali 100 milijonov, se je pripravil, da bo odsedel leto dni v zaporu, denar bo pa obdržal. "Včeraj smo sklenili, da je treba kazansko preganjanje in zakone zaostri, in sicer precej. Če bi šel krivec v zapor za 10, 15 ali 20 let - so namreč dežele, kjer za take reči obsojajo tudi na smrt - potem tega ne bi počel." Tito je priznal, da so "dejansko v dobri meri pri raznih takih anomalijah prednjačili komunisti. Bilo pa je tudi veliko raznih ostankov bivše družbe, raznih trgovcev, ki so nam v tujini napravili velikansko škodo, ko so odnašali sredstva iz države."

Vse bi bilo bolje, če bi vsi poslušali Titove govore. Toda "marsikdo, ki bijih moral uresničevati", teh govorov "ni sprejel". Zato so potrebni "drastični ukrepi, kakršne sprejemamo zadnjem letu ali dveh. Videli ste, da smo skoraj v vseh republikah imeli takšen položaj, da smo morali ostro nastopiti ter spremeniti celotna vodstva, in to najvišja. Kajti dogajalo se je marsikaj, ni šlo samo za nacionalizem, temveč tudi za druge anomalije, za liberalizem, za nekakšen abstrakten demokratizem, ki je naredil več škode kot koristi itd." Zato se morajo najprej mobilizirati komunisti. Oktobrsko pismo "je bilo pravzaprav zadnji poziv, namenjen predvsem delavskemu razredu, da bi se mobilizirali, potem pa tudi vsemu ljudstvu." Zdaj je treba potegniti črto. "Sami veste, da je bilo obdobje, ko so hoteli, in to zelo na široko, potisniti zvezo komunistov ob stran, ko so govorili, da ZK ni potrebna, da imamo razne druge institucije in ustanove ter da komunisti zdaj nimajo kaj delati, ker ukazovati ne smejo. Mi smo sami proti temu, da bi ukazovali, hočemo pa jasno povedati, da ne dovolimo, da bi se dogajalo karkoli." Tokrat ne bo šlo več po starem. "Pismo ni zato tu, da bi ga prebrali enkrat in konec... Z vsem tem se namreč ne smemo šaliti!"

Tito je povedal, da ga je pretreslo, ko je slišal, da veliko delavcev še po 15 letih nima stanovanj. Voditelji mesta Beograda morajo ukrepati. Povedal je, da so zdaj najvažnejša gospodarska vprašanja, predvsem tisto, kam se stekajo sredstva iz proizvodnje in izpolnjevanje delavskih dopolnil. "Da bi lahko pravilno uredili

vsa ta vprašanja, ne moremo tega opraviti le v pisarnah, če ne vemo, kaj se dogaja zunaj. ... Zdaj bom na primer v Srbiji obiskal še nekaj krajev in tovarn, kajti države ni mogoče upravljati, ne da bi poznali resničen položaj. "Proti koncu se je spet povrnil na napačna pojmovanja demokracije," ki so se razširila, da se ZK ne sme vmešavati. "Zdaj se še kako vmešavamo in moramo posegati v mnoge zadeve. To še ne pomeni ukazovati, a moramo se vmešavati, ker je naša dolžnost zagotoviti, da se naš družbeni razvoj usmerja v oblikovanje pravih socialističnih odnosov med ljudmi," je rekel Tito v Železniku.

TITO V KRALJEVO

3. aprila je Tito obiskal Kraljevo. Zbranim občanom na trgu pred hotelom "Turist" je govoril o silah "zunaj, zlasti na zahodu," ki so se začele oglašati, ko so se v Jugoslaviji "odločili za zelo oster kurz, da bi odpravili, če ne pri priči vsega, vsaj tisto, kar nas najbolj moti, največ anomalije... Te sile zganjajo propagando, da naša država razpada, menda zaradi tega, ker stopamo na prste ničvrednejšem in ker odstranjujemo nekatere voditelje, ki niso bili sposobni, da bi doumeli potrebe in bistvo odnosov v naši družbi, ki svoji nalogi niso bili kos; skratka zaradi tega, ker hočemo, da bo delavski razred poglavitni dejavnik našega družbenega razvoja." Delavski razred mora biti navzoč na vseh področjih družbenega razvoja. V tovarnah sliši Tito "iste stvari." "To pomeni, prišel je skrajni čas, da odpravimo tisto kar razburja naše ljudstvo, našega delovnega človeka."

Tistim na zahodu, ki jim "naša samoupravna družbena ureditev ni po volji," ni prav, "da se konsolidiramo, da gremo še hitreje kot doslej naprej. Upali so, da bo naša država ob nekakšni lažni demokraciji znotraj idejno in političnorazpadala, da bo zmagal nekakšen liberalizem, da bo lahko vsakdo delal po svoji glavi, kar se mu bo zljubilo, in vse to na račun delavskega razreda, na hrbtu našega delovnega človeka." Prizadevanja, da bi delovnemu človeku ustvarili boljše življenjske razmere, so jim trn v peti. "Vendar vam rečem, da je vse to pisarjenje, vse to napadanje bob v steno. Tistih, ki nas napadajo, ni ravno veliko. Ampak so. Na žalost imajo pomagače tudi v našem okolju. Toda takšnim bomo preprečili delovanje," je dejal Tito v Kraljevo.

V pogovoru s političnim in gospodarskim aktivom Kraljeva, v katerem sta imela veliko besedo predsednik zveze komunistov Srbije Tihomir Vlaškalić in predsednik skupščine Dragoslav Marković, je Tito dejal, da ustavnih dopolnil in nalog iz pisma ni mogoče na hitro uresničiti. "Probleme bomo reševali postopoma. Tisti, ki mislijo, da nam bo zmanjkalo sape, se bridko motijo," je rekel Tito.

TITO V SVETOZAREVU

Naslednjega dne, 4. aprila, se je Tito peljal skozi Kruševac, Paračin in Čuprijo v Svetozarevo. Še pred nekaj leti bi ob taki priliki imel govore v vsakem kraju. Tokrat pa je na kosilu v Svetozarevu dejal: "Ta obisk je bil zame vseeno nekoliko utrudljivejši, glede na fizične napore, kot je bilo nekoč. Včasih sem lahko celo Srbijo prepotoval v nekaj dneh. Danes je malo drugače," Stara se. Po

kosilu se je odpeljal za nekaj dni na počitek na Karadfordjevo in potem spet na Brione.

Na sestanku z aktivom v Svetozarevu 4. aprila je Tito spet govoril o nalogi, da odpravijo vse deformacije in škodljive posledice. Položaj "ni kritičen, lahko pa postane kritičen." Delavski razred nekaterih reči ne bo mogel dolgo prenašati. Ustavna dopolnila je sprejel z navdušenjem, zdaj pa jih je treba uresničiti. "Proti tistim ljudem, ki so na vodilnih položajih in bodo izigravali ustavo, pa bomo uporabili sankcije, najstrožje ukrepe... Mogoče sem res kriv, ker nisem takoj s prstom pokazal če že ne na vse, pa vsaj na pglavitne protagoniste izigravanja linije naše partije" v preteklosti. Zdaj bo drugače in ne bo šlo več po starem. "Pri nas gre zdaj za, lahko rečem, revolucionarno preobrazbo - preobrazbo same zveze komunistov kot vse naše družbe." Ne more biti več razpravljanja, ali bodo naloge uresničili ali ne. "To moramo uresničiti."

Tito se je obregnil ob planiranje, ki "tudi tedaj, ko je bilo še centralistično, ni predvidevalo, da mora proizvodnja sirovin imeti prednost." Zato morajo še zmeraj uvažati cement in so uvažali celo opeko. Močna sirovinška baza je za industrijo potrebna. Potrebno je več cementarn. Potreben je premog in premogovnikom je treba omogočiti obstoj. Akumulacijska jezera hidroelektrarn poplavijo veliko zemlje in "zato smo se začeli ukvarjati z mislijo, da bi malo zavrli gradnjo takih velikanskih zbiralnikov" in gradili več termoelektrarn. V industriji je napačno, če kdo samo uvažja in sestavlja izdelke, v katerih je malo lastnega dela. Mnogitve proizvodnih zmogljivosti so škodljive. "Komaj kdo kaj zgradi v kateri od republik, hočejo graditi isto v drugi, tretji ali četrti republiki." Z mnogimi gradnjami "bi morda lahko še malo počakali." Denar zanje ni padel z neba, ampak so morali zanj ljudje zategovatipasove. "Danes pa je, se mi zdi, minil čas, da bi morali zahtevati zategovanje pasov," je rekel trebušati Tito. Pri stabilizaciji je treba paziti, da bi na delavski razred zvalili čim manj bremena. Preveč je skladov, v katere odteka sredstva iz tovarn.

Tito je povedal "nekaj besed o tem, kako je prišlo do tega, da smo morali tako odločno ukrepati, da so nekateri ljudje morali oditi. Vidite, prišlo je do raznih evforij, do nacionalizma, tehnokratizma, raznih drugih odklonov, in tako smo morali zamenjati nekje skoraj celotna vodstva. Kajti eni so bili liberalci, drugi tehnokrati, tretjim socializem sploh ni dišal in so ga celo sovražili itd. Tega se je veliko nakopičilo in morali smo ostro ukrepati. Tudi pri nas v Srbiji in na Hrvaškem. Tudi v Sloveniji so zelo dobro opravili z nacionalizmom in tehnokratizmom. Odstranili so tiste, ki so bili glavna ovira za pravičen razvoj." Na Hrvaškem se je nacionalizem pričel burno razraščati. V Srbiji "ni šlo samo za liberalizem, temveč tudi za zahodno usmerjenost, za nekakšno abstrktno demokracijo buržuaznega tipa itd. Takšno pojmovanje demokracije nam je prizadelo velikansko škodo, in to ne le v Srbiji, temveč tudi v drugih republikah. Jasno je, da so ljudje s takšnimi pojmovanji morali oditi. In ravno v tem okolju se je velikokrat govorilo: pusti ga, naj govori, mi bomo delali po svoje,

tako kot vemo in znamo; nihče nima pravice, da bi se vmešaval v naše stvari. Mi, komunisti, imamo pravico, da se vmešavamo v vse," je vzkliknil Tito. Kaseneje je dodal: "Vem, da so v Srbiji še ljudje, ki se čudijo, zakaj je bilo treba odstraniti bivše vodstvo, zakaj je moralo oditi. Povedal sem že zakaj, Na pobudo vašega centralnega komiteja - k temu pa sem tudi sam pripomogel - so prišli drugi voditelji, ki uživajo zaupanje ZK in naših delovnih ljudi," je poučil Tito delovne ljudi Svetozareva.

Na kosilu v Svetozarevu, ki je zaključilo njegov obisk v Srbiji, je Tito dejal, da prenaša napore teže kot nekoč, a videl je, da se je ljudem vrnilo zaupanje v ZK in mu je bilo lažje. Ljudje se zavedajo, da vsega negativnega ni mogoče odpraviti čez noč in so pripravljeni vztrajati. "Ko govorim o ZK, moram reči, da še nisem zadovoljen, ker v njej ni take enotnosti, kot bi bilo treba." V njej "so še ljudje, ki vanjo ne sodijo... Od vsakega komunista zahtevam, da je odkrit... Zahtevam enotno akcijo vseh komunistov. Delavski razred veruje v nas komuniste. To zaupanje se je povrnilo po pismu, pa tudi prej, še zlasti pa po pismu in akcijah, ki so sledile." Tito je rekel, da morajo biti priprave na x. kongres ZKJ stalne. "Nova ustava mora biti dolgotrajne narave." Pred vsem svetom moramo pokazati, da se z revolucionarnimi ukrepi ne šalijo. Sovražniki se bodo spet uštelili, kajti "95, če že ne 99% naših ljudi želi samo to, da bi še bolj utrdili našo skupnost, postali čim bolj enotni" in ohranili bratstvo in enotnost in moč države.

Znova se je Tito pritožil: "Nas komuniste so hoteli odriniti." Hoteli so da bi bila partija le "nekakšna usmerjevalna, abstraktna idejna organizacija." Toda "zdaj smo stopili po neki drugi poti. Na tej poti bo ZK predvsem močna idejna organizacija znotraj" in se bodo komunisti stalno vzgajali. "Nadalje si prizadevamo, da bi se čim širša plast mladega rodu ne samo vzgajala v socializmu, temveč da bi tudi obvladala marksistično misel." Mladi ljudje se morajo "dobro seznaniti z našo zgodovino in v celoti dojeti bistvo našega revolucionarnega razvoja," tako da bodo vedeli za resolucijo kominforma in druge stvari iz preteklosti. Komunisti morajo biti za zgled. "Komunist konec koncev še zmeraj in še dolgo ne bo le idejnopolitični delavec, temveč vojak revolucionarnega razvoja, borec v vsakem pogledu," je dejal Tito na kosilu v Svetozarevu.

ŠETINC O DEMOKRACIJI

Nekaj lepih o demokraciji je imel povedati Franc Šetinc, sekretar sekretariata CK ZK Slovenije 8. aprila v Ptuju na proslavi sedemdesetletnice rojstva dr. Jožeta Potrča. "Pri nas so bile in so še sile, ki bi hotele iz diktature proletariata ustvariti diktaturo nad proletariatom. Nekateri bi hoteli demokracijo za vse - tudi za samovoljo in sebičnost. Hoteli bi v resnici demokracijo manjšine. Samoupravljanje bi hoteli spremeniti v odgovornost večine ljudi za neodgovornost neformalnih skupin, ki so si prilasčale monopol oblasti. To jim lahko in moramo preprečiti le z vztrajnim, stalnim bojem proti tehnokratizmu, birokratizmu in privatizaciji," je dejal Šetinc.

KARDELJ O USTAVI

Predsednik koordinacijske komisije vseh zborov zvezne skupščine za ustavna vprašanja je 3. aprila Edvard Kardelj začel z dolgo vrsto dolgih intervjujev o ustavnih vprašanjih za ljubljansko in beograjsko televizijo. Njegova komisija je med tem urejala končno besedilo osnutka nove ustave, o kateri bodo na dolgo razpravljali in jo bodo sprejeli morda še letos. Intervjuji so bili še bolj zapleteni kot naslov same komisije. V prvem je Kardelj pojasnil, je poglaviti vzrok za pogosto menjanje ustave "v dinamiki naše revolucije in v naravi naše ustave." Jugoslovanska družba "kot mlado, rastoče bitje hitro prerašča obleke. To je pravzaprav značilno za vsako revolucijo." Prednost ustav, ki določajo le temeljna načela državne ureditve, "je le navidezna in po svoje lažna, kajti temeljna protislovja in nasprotja v družbi se rešujejo s celotnim sistemom razrednih in družbeno-ekonomskih odnosov, ki je zgrajen na lastniškem monoplu nad kapitalom, odtujenim od delavca, ki ga ustvarja." V tistih revolucijah, kjer ustava ni odločilna, pa "laže prihaja do samovolje nosilcev oblasti, do vsiljevanja elementov birokratskega despotizma ter do drugih družstvenih deformacij... Mislim, da pojav, ki mu pravimo stalinizem, to resnico najbolj prepričljivo potrjuje."

V drugem intervjuju 6. aprila je Kardelj povedal, da gre pri teokratizmu in liberalizmu, ki ju je potisnil v isti koš, "za izsiljevanje svobode za tiste politične sile, ki se bojujejo proti socializmu in samoupravnim pravicam delovnih ljudi." Samoupravna socialistična družba je "prinesla veliki večini ljudi in vsem narodom naše dežele svobodo, kakršne do danes ni ustvarila nobena družba." Boj proti liberalizmu pa je bo "proti utvari, da je svoboda nekaj nad družbo... Resica, kadar gre za razpravo ali boj mnenja, potem je svoboda v pravici nasprotnikov, da enako neovirano izražajo svoja mnenja. Toda kadar gre za družbena, se pravi za razredna in podobna nasprotja, potem ne gre za boj mnenja, temveč za spopad nasprotnih interesov, ki objektivno izključujejo drug drugega... Zato naša revolucija in naša socialistična družba nista nikoli licemerno skrivali tega, da pri nas ne more biti svobode za družbeno delovanje političnih in ideoloških sil, ki stoje na položajih kontrarevolucije, fašizma, birokratsko-tehnokratskega despotizma ali velikodržavnega hegomonizma ali reakcionarnega nacionalizma."

V nadaljnjih intervjujih se je posvetil razširjeni reprodukciji, razpolaganju z rezultati dela, skupščinam, delegatskem sistemu in tako dalje; intervjujev je bilo vsega skupaj osem. V zadnjem 27. aprila je povedal, da bo v novem predsedstvu SFRJ samo po eden iz vsake republike in pokrajine, obenem pa bo službeni dolžnosti član predsedstva tudi predsednik ZKJ. Trenutno je Tito seveda oboje, predsednik republike in predsednik ZKJ.

TITO ZA PREDSEDNIKA

Mladinci, borci, komunisti, Socialistična zveza in vse mogoče druge organizacije na krajevnih, občinskih,

medobčinskih in višjih ravneh po vsej deželi predlagajo na sestankih, naj bo Tito izvoljen za dosmrtnega predsednika ZKJ. Deseti kongres ZKJ bo šele drugo leto, a Tito bo maja 81 let star in zato se organizacijam mudi.

DOLANC ZA NASLEDNIKA

David Floyd piše v londonskem DAILY TELEGRAPHU 30. aprila, da je Tito postavil Staneta Dolanca za svojega naslednika. Vsi republiški komunistični voditelji naj bi mu obljubili, da bodo po Titovi smrti izvolili Dolanca za predsednika ZKJ.

ZDRAVIL NI

Po pomanjkanju mesa je nastopilo pomanjkanje zdravil. Zadnje tedne marca je pričelo zmanjkovati različnih zdravil zoper bolečine, druga so dobivali lekarnarji le občasno v manjših količinah. Aprila je tudi primankovalo 30% zdravil, ki se izdajajo na recepte. Vzrok je isti kot pri mesu: kontrolirane cene. Ker farmacevtske tovarne v Jugoslaviji niso uspeli dobiti privoljenja za podražitev, ustavljajo ali zelo omejujejo proizvodnjo tistih zdravil, ki so res poceni, kot zdravila proti bolečinam. Poleg tega primanjkuje uvoženih sirovin, ker so se te na svetovnem trgu podražile in jih zato manj kupujejo. Zvezni sekretariat je sicer dovolil uvoz manjkajočih zdravil, toda temunasprotuje zvezni zakon, ki zelo strogo omejuje uvoz neregistriranih zdravil. Zvezni sekretariat za delo in socialistično politiko je kot nekakšen odgovor na pritožbe 6. aprila objavil podatke, da je poraba zdravil v Jugoslaviji nad svetovnim povprečjem. Za zdravila gre več kot 17% skupnih stroškov zdravstvenega varstva. Sekretariat ocenjuje, da je 10% predpisanih zdravil nepotrebnih ali celo napačnih.

KONEC ODDAJE

S prvim aprilom - ne za šalo, ampak zares - je ljubljanska televizija na lepem prenehala oddajati nadaljevanko "Mestece Peyton" (Peyton Place), ki se je že dolgo vlekla. Morda so odkrili, da ameriška TV nadaljevanka vnaša škodljivega kapitalističnega duha. Že pred meseci so v Nišu po dveh predstavah odpovedali ameriški film "Patton", češ da slavi ameriško vojsko, ki v Vietnamu pobija nedolžno ljudstvo, ki se bori za svobodo. Pozabili so, da je gen. Patton pobijal fašistične okupatorje.

SMRT ZA USTAŠE

Vojaško sodišče v Sarajevu je 12. aprila nenadno naznanilo, da je že lanskega letadecembra izreklo smrtne kazni za štiri člane ustaške skupine, ki se je 20. junija lani "prikradla iz Avstrije v našo državo... da bi s terorizmom, nasiljem in uboji razbijala bratstvo in enotnost narodov in narodnosti Jugoslavije ter spodkopavala ustavno ureditev SFRJ." Kot je poročal KLIC TRIGLAVA lani avgusta, so oblasti izjavljale, da je v boju s skupino padlo 13 vojakov in pripadnikov teritorialnih enot ljudske obrambe in da je bila skupina, ki je štela 19 mož, "likvidirana." Zdaj je prišlo na dan, da so bili od skupine štirje ujeti: 30-letnik iz bližine Čakovca, 34-letnik iz Bihača, 41-letnik iz Zadra in 21-letnik iz

Ljubuškega. Prvi trije so bili avstralski in jugoslovanski državljani, zadnji pa le jugoslovanski. Tajna obravnava pred vojaškim sodiščem v Sarajevu je bila od 11. do 21. decembra. Vsi štirje so bili obsojeni na smrt. Tudi pritožbe na vrhovno vojaško sodišče in vrhovno sodišče Jugoslavije so bile brezuspešne. Obe sodišči sta potrdili smrtne obsodbe. Predsedstvo SFRJ je pomilostilo najmlajšega in sprmenilo smrtno kazen v 20 let strogega zapor. Smrtna kazen za ostale tri je bila že izvršena.

Avstralska vlada je vložila protest, ker so avstralske državljane sodili brez njene vednosti, v popolni tajnosti in brez stikov s konzularnimi predstavniki. Čeprav jugoslovanski časopisi radi poročajo, kako avstralska vlada čisti teroriste med hrvaškimi emigranti, so protest zamolčali.

ZAPOR ZA LUKIČA

Obravnava proti Vojinu Lukiću, bivšemu Rankovićevemu notranjemu ministru, se je vršila v Beogradu 26. in 27. aprila. Sodišče ga je spoznalo krivega dejanj sovražne propagande, ki jo je vršil že nekaj let vse do aretacije lanskega decembra v pogovorih z različnimi osebami. Lukić se je zagovarjal, da so bile nekatere izjave izvečene iz konteksta, druge pa neresnične. Obsodili so ga na 18 mesecev zapor. Sodišče se je odločilo, da ga bodo pridržali v zaporu do pravomočja, ker bi povzročilo preplah med ljudmi, če bi ga začasno izpustili.

KOMUNISTI V ŠPORTU

Zveza komunistov se ukvarja tudi s športom. Sekretariat CK ZK Slovenije je 28. marca razpravljala "o aktualnih nalogah komunistov na področju telesne kulture" in 9. aprila objavil svoja stališča. Ugotovil je, da je telesna kultura (ki so ji včasih rekli fizkultura) "sestavni del družbenoekonomskih odnosov in s tem pomembno družbeno področje." Komunisti se morajo zavzemati za "enakopravno vključitev telesne kulture v samoupravne družbene odnose" in za "odpravljanje socialnih razlik." Posebno pomembno je, da telesno kulturo "obravnavajo kot izredno pomembno vzgojno področje," kjer je možno "razvijati tiste vrednote človeka, ki so lastne socialistični osebnosti." Med negativnimi pojavi je sekretariat ugotovil "očitno odsotnost" organiziranega vpliva komunistov; pozablja se "na celovito družbeno vlogo telesne kulture"; z vstopom v višja tekmovanja v nekaterih športih, "samoupravljanje slabi, pojavljajo se različni menežerji," ki "manipulirajo z ljudmi" in porabljajo veliko denarja. Pojavljajo se tudi teze "šport brez politike," ki "vodijo k brezidejnosti in depolitizaciji telesne kulture, ki je brez širšega družbenega nadzorstva. To pa odpira možnosti za različne, tudi reakcionarne sile, ki telesno kulturo odtujujejo od delovnih ljudi." V nekaterih panogah "so prisotne tendence, ki kažejo na prikrito profesionalizacijo," srečujejo pa se tudi "z zaprtostjo športnih objektov." Sporočilo pravi: "ZK se s takimi in podobnimi pojavi ne more pomiriti." Občinski komiteji naj skličejo sestanke komunistov, ki se bodo dogovorili o akciji na podlagi Titovega pisma in sklepov konference ZKJ,

POLJOBANKA

Pred občinskim sodiščem v Beogradu se je 5. aprila začelo sojenje Bošku Tonevu, bivšemu generalnemu direktorju Jugoslovanske kmetijske banke, ki je obtožen, da je nevestno posloval z družbeno imovino. S tem se je odprlo naslednje poglavje zgodbe o \$1.8 milijona, zaradi česar sta bila 16. novembra lani Milivoje Kojić in Moric Elazar obsojena na 20 let ječe. Obtožnica bremeni Toneva, da je aktivno sodeloval pri poslu s posredniško firmo "Robin Exinvest" iz Duesseldorfa, čeprav je kreditni odbor banke 15. marca 1969 sklenil, da se z firmo ne sme več poslovati. Za firmo z majhnim kapitalom sta stala Miroslav Milin in Nikolaš Reisini, ki sta prejela \$1.8 milijona kot provizijo za posredništvo pri Banque de l'Indochine iz Pariza. Ta naj bi posodila Poljobanki \$30 milijonov. Tonev je aprila 1970 poslal Kojića in Elazarja v Pariz, da bi sklenila pogodbo. Obtožnica mu očita, da so menice za \$1.8 milijona provizije izročili posrednikoma že februarja 1970. (neposredno, namesto da bi jih deponirali v kakšni tuji banki in jih izplačali šele, ko se kredit realizira, kot je običajno. Po predaji menic je bila pogodba z banko razdrta kot neugodna, Milin in Reisini sta obržala provizijo, a Tonev ni nič ukrenil, čeprav sta prihajala k njemu tudi po razveljavivši pogodbe. Na sodišču je Tonev izjavil, da ne razume, zakaj je obtožen. "Če bi mene in sodelavca pustili pri miru, bi bil sedaj ves denar že vrnjen," je trdil. Dolžil je Kojića in Elazarja, da sta menice izročila prekmalu brez njegove vednosti. Ta dva sta pričala nasprotno. Z drugimi pričami sta obtoževala Toneva, da je vse niti držal v svojih rokah in da je vedel, v kako tvegan posel se spušča, ker je bil poučen o "Robin Exinvestu," a je svarila zavrnil kot "babje čenče." Tonev naj bi tudi vedel za predajo menic, čeprav trdi nasprotno. 7. maja so ga obsodili na 5 let zapor.

POLJSKI MINISTER

Poljski zunanji minister Stefan Olszowski je bil na obisku v Jugoslaviji od 5. do 7. aprila in se pogovarjal z zveznim sekretarjem za zunanje zadeve Milošem Minićem. V skupnem sporočilu so poudarili "tradicionalno prijateljstvo," ki je operto na podobnosti zgodovinske preteklosti, skupnih ciljih graditve socializma in takih rečeh. "Razlike v poteh graditve socializma v obeh državah po mnenju obeh strani niso ovira za uspešen razvoj medsebojnih stikov in vzajemnega sodelovanja, ki ima trdne in trajne možnosti za nadaljnjo okrepitev, kar ustreza koristim narodov obeh držav, miru in socializma." Načel nevmešavanja in politike neuvrčenosti pa sporočilo ni omenilo.

BRANDT NA OBISKU

"Drugačni" Nemeč Willy Brandt je 16. aprila prišel na uradni obisk v Jugoslavijo. Kanclerja je sprejel predsednik zveznega izvršnega sveta Džemal Bijedić in se z njim dva dni pogovarjal. 18. in 19. aprila je bil Brandt pri Titu na Brionih, Tito mu je posvetil veliko pozornost, ga sam vozil z avtom po Brionih in po večerji sta celo skupaj pela. V skupnem sporočilu so pisali o "odkritem in pristrčnem ozračju med tem

obiskom". Ugotovili so, da "so se dvostranski stiki nepretrgano in ugodno razvijali." Človeški stiki med državama so "precej prispevali k izboljšanju medsebojnega razumevanja." S skupnimi prizadevanji bodo zagotovili "čimboljše razmere za zaposlovanje, socialno varstvo in življenje jugoslovanskih delavcev in za dopolnilna predavanja v šolanju njihovih otrok" v ZRN. "Nadalje sta se obe strani sporazumeli, da si je treba dolgoročno prizadevati za rešitev in za izrazitejšo prenašanje proizvodnih obratov v kraje, kjer živijo ti ljudje v Jugoslaviji." Z zadovoljstvom so ugotovili uspeh pri izenačevanju dvostranske plačilne bilance. "Obe strani sta se sporazumeli, da bosta okrepili sodelovanje pri preprečevanju terorizma."

Kot pravi skupno sporočilo, so "izčrpno izmenjali mnenja o aktualnih mednarodnih vprašanjih in pri tem ugotovili, da se stališča v marsičem precej ujemajo." Jugoslovanska stran "pozdravlja in podpira politiko popuščenja napetosti vlade ZRN," Brandt pa je "izrekel priznanje vlogi, ki jo je imela jugoslovanska politika neuvrščenosti pri odpravljanju napetosti v Evropi."

Po obisku na Brionih je odšel Brandt na velikonočni oddih v letovišče blizu Dubrovnika. Jugoslovanski časopisi so o Brandtu veliko pisali in priobčali dolge intervjuje. Le mimogrede so omenili, da sporočilo sploh ne omenja odškodnine za žrtve nacizma, ki je sporna že dolgo vrsto let. Kar se zunanje politike tiče, da je Brandt Titu nekoliko pameti vlil, ker je poudarjal svojo zapadno usmerjenost obenem s privrženostjo miru. V svojem govoru 23. aprila je Tito opustil običajne ekstravagantne pritožbe proti reakcionarnim krogom na zapadu, ki baje žele razkosati Jugoslavijo.

TITOV VELIKI GOVOR

V Beogradu je bil 23. aprila prvi zbor federacije, na katerem so se zbrali vsi poslanci skupščine, vlada in predsedstva družbenopolitičnih organizacij. Tito je imel velik govor, v katerem je poudarjeno in dolgočasno pregledal notranji in zunanji razvoj. POvedal ni nič novega. Ponovil je, da se širijo govorice, da Jugoslavija spreminja smer notranjega razvoja in zunanjepolitične orientacije. "Vsem takim ljudem mora biti povsem jasno, pa naj jim bo všeč ali ne, kar želim še posebej poudariti, da Jugoslavija še malo ne misli spremeniti svojega samoupravnega socialističnega razvoja, pa tudi ne svoje politike neuvrščenosti, saj je ta bistvo naše družbene biti, odraz trajnih interesov in potreb vseh naših narodov," je rekel Tito.

Govor so v Jugoslaviji slikali kot nadvse pomemben in pretresljiv. Izčrpno so poročali, kako so občila po vsem svetu poudarjala, da Jugoslavija ne spreminja svoje politike.

Prve besede novega računalnika v Zagrebu, ki jih je napisal, so bile: "Kaj vam bo toliko računalnikov?"

V domovini so ugotovili, da bi na poljih lahko sami pridelali tri četrtine tiste hrane, ki jo sedaj uvažajo. "Vendar pa naša javnost ne ve, da bi v tem primeru najmanj polovica zunanjetrgovinskih podjetij poginila od lakote..." je zapisalo ljubljansko DELO.

Ob robu

"Stavkali milijoni delavcev - Velik uspeh splošne stavke britanskih delavcev, ki je bila za 1. maj". To je bil naslov Tanjugovega poročila, ki ga je objavilo ljubljansko DELO. Poročilo pravi, da je to bil protest proti vladni antiinflacijski politiki, "ki se najbolj kaže v zamrzovanju cen." Britanski delavci so torej demonstrirali, ker hudobna konservativna vlada ne dopušča kapitalistom, da bi se okoriščali na račun delavskega razreda s poviševanjem cen. A kaj je narobe v tem, če vlada poskuša zaustaviti inflacijo, ki zmanjšuje vrednost angleške funte in s tem tudi realno vrednost plač?

Konservativna vlada ni podzemala nepopularne mere za hec. Inflacija se je začela stopnjevati delno zaradi zviševanju cen in delno zaradi podivjanih zahtev za višje plače v onih gospodarskih sektorjih, kjer bi stavke lahko povzročile največjo škodo. Tako je prišlo do zvišanja plač po 15, 20 in celo 25 odstotkov - precej več kot pa je znašalo povišanje cen. To je, kajpak, znova pritisnilo na cene, a žrtve so postali oni državljani, ki so delali v manj važnih sektorjih, kjer je neka splošna stavka nemogoča. O kakih delavski solidarnosti sploh ni bilo govora. Sindikati v gotovih industrijah (elektrika, plin, premog, železnica) so držali deželo v šahu. Najbolj glasni v teh sidikatih so bili levi ekstremisti, katerim je nasleda tudi laburistična stranka. Stavke so postale politično orožje proti vladi ne glede na dejansko stanje. Vse skupaj je vodilo v slepo ulico, dokler se ni vlada odločila, da pretrga ta začarani krog. Rezultat prvomajske stavke je dejansko pokazal, da večini delavcev ni na tem, da bi se znova znašli v začaranem krogu zviševanja cen in plač. Stavkala je komaj ena petina delavcev, ki so člani sindikatov, in komaj ena desetina vseh delavnih ljudi v Angliji.

In končno: inflacija je tako zlo, da se mora z njim spoprijeti vsaka vlada, pa naj bo to britanska ali jugoslovanska, konservativna ali komunistična. Toda medtem ko je britanska vlada zamrznila plače za tri mesece, nato pa dovolila zvišanje po formuli "en funt plus 4%" in dala možnost sindikatom, da se pritožijo na Pay Board (Upravo za plače), da bi dosegli več, je jugoslovanska vlada letošnjega januarja meni nič - tebi nič znižala plačo skoro enemu milijonu delavcev na 90% plače, ki so jo dobivali 1. 1971, odn. na 75% plače, ki so jo dobivali lani. Toda medtem ko je Anglija dežela, kjer se lahko svobodno demonstrira, morajo delavci v Jugoslaviji požreti vse, kar jim narekuje partija - pa mirna Bosna. Bilo je nekaj stavk odn. "ustavitev dela," toda jugoslovanski "sindikati" so ostali zvesti partiji in vladi in z njima hitro zatrli neposlušnost delavskega razreda. Toda to je bilo dovolj, da se je vlada premislila, da bi dosledno izvedla svoj antiinflacijski načrt. Namesto zmanjšanja plač je bilo podjetjem dovoljeno, da najamejo posojilo in s tem krijejo svoje izgube. S tem se seveda ni nič spremenilo na položaju. Ljubljansko DELO je 31. marca objavilo pregled položaja po republikah pod naslovom "Poplačani računi nelikvidnosti? - Finančne operacije proti nelikvidnosti popravljajo gospodarsko stanje, četudi prelagajo težave na jutrišnji dan." A jutrišnji dan bo prišel.

IVAN STANIČ

Potujete v Rim — Italijo?

Ne pozabite na slovenska hotela!

HOTEL "DANIELA,"

00185 ROMA - Via L. Luzzatti, 31 - Tel. 750.587 - 771.051

HOTEL "BLED,"

00185 ROMA - Via S. Croce in Gerusalemme, 40 - Tel. 777.102

Oba hotela sta med seboj povezana z vrtnim prehodom. Nahajata se v središču mesta, obdana z zelenjem, lastnim vrtom in parkirnim prostorom. Razpolagata s 70 sobami in 130 posteljami. Vse sobe so opremljene s privatno kopalnico in telefonom. Dve tretjini osebja je slovenskega. V restavraciji s 100 sedeži je na voljo italijanska kuhinja. Ako potujete z avtomobilom, preidite z avtoceste na Tiburtino. Od železniške postaje imate do hotelov direktno zvezo z avtobusoma števil. 3 in 9.

Dobrodošli!

VINKO LEVSTIK - lastnik

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Anglija:	1.80	Francija:	20.-	Nemčija:	16.-
Avstralija:	4.00 (7.00)	Italija:	2500.-	Švedska:	20.-
Avstrija:	70.-	Kanada:	5.00 (8.50)	U.S.A.:	5.00 (8.50)

Ostale evropske dežele: 1.5 funt sterlinga v odgovarjajoči valuti.

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p.Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa: Naročnina plačljiva z mednarodno pošto nakaznico po navodilu uprave.

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan